

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ АПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2
(Додаток 1)

Засновано у 2001 році

Передплатний індекс 23823

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

2007 р.

Київ – Рівне

Тематичний випуск

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ТЕХНОЛОГІЇ**

(2 том), 2007 р.

Тематичні рубрики випуску:

Філософія освіти як духовна парадигма модернізації ВНЗ України

Педагогіка вищої школи і навчальна дисципліна

Технологічний підхід (проектування інноваційних технологій навчання і виховання)

Інформаційні та інтерактивні технології у вищій освіті

Київ – Рівне

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти України протокол № 5/3 від 21 травня 2007 р.

Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.2. – Рівне: РДГУ, 2007. – 211 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно-зорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв’язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

Головний редактор:

Віктор АНДРУЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік АПН України, голова наглядової ради Інституту вищої освіти АПН України

Перший заступник головного редактора:

Володимир ЛУГОВИЙ, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, директор інституту вищої освіти АПН України

Редакційна колегія:

Віталій БАБАК, доктор технічних наук, професор, ректор Національного авіаційного університету
Віль БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, ректор Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Іван ВАКАРЧУК, доктор фізико-математичних наук, професор, ректор Львівського національного університету імені І.Я.Франка
Микола ЄВТУХ, доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар відділення Вищої школи АПН України, академік АПН України

Михайло ЗГУРОВСЬКИЙ, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національного технічного університету України „Київський політехнічний інститут”

Іван ЗЯЗЮН, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, директор Інституту професійної освіти АПН України

Василь КРЕМЕНЬ, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, президент АПН України

Микола МИХАЛЬЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України, президент Української академії політичних наук
Олекса ОНИЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік-секретар НАН України, директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, академік НАН України

Ганна ОНКОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України (заступник головного редактора)

Геннадій ПІВНЯК, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національної гірничої академії України
Віктор СКОПЕНКО, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, ректор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка

Валерій СМОЛІЙ, доктор історичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту історії НАН України
Михайло СТЕПКО, кандидат фізико-математичних наук, професор, перший заступник директора Інституту вищої освіти АПН України

Петро ТАЛАНЧУК, доктор технічних наук, професор, академік АПН України, президент Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна”

Василь ТАЦІЙ, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, ректор Української національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого

Юрій ШЕМШУЧЕНКО, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права НАН України

Микола ШКІЛЬ, доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України

Редакційна колегія з напрямів:

педагогіки
- Надія БІБІК, Наталія ДЕМ’ЯНЕНКО, Леонід КАНЩЕНКО, Галина КОЗЛАКОВА, Олексій МОРОЗ, Тамара ЯЦЕНКО

психології
- Іван БЕХ, В’ячеслав КАЗМІРЕНКО, Сергій МАКСИМЕНКО, Віталій ТАТЕНКО, Юрій ТРОФИМОВ
філософії
- Петро ГНАТЕНКО, Леонід ГУБЕРСЬКИЙ, Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ, Валентин КРИСАЧЕНКО, Володимир ЯРОШОВЕЦЬ

політології
- Микола ГОЛОВАТИЙ, Федір КИРИЛЮК, Віктор ПАЗЕНОК, Віталій СКУРАТІВСЬКИЙ
економічної теорії
- Віталій БОБРОВ, Володимир ЄВТУШЕВСЬКИЙ, Юрій НІКОЛЕНКО, Антон ФІЛІПЕНКО, Дмитро ЧЕРВАНЬОВ

Редакційна колегія випуску: Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постоловський Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф., Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Маноха І.П., Невмержицький О.А., Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Г.І., Малофій І.В., Уваркіна О.В., Дем’яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В., Бобров В.Я., Дем’янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України. Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.

Отже, проблеми гендерного виховання були предметом досліджень та ретельного аналізу у різні періоди еволюції людської цивілізації. Філософи, історики античності, епохи Відродження, нової доби визначали, що проблеми політичні, економічні, соціальні, духовні створили широкий спектр реальних і болючих проблем, які постали перед жіноцтвом. Різні підходи до їх вирішення, породжували різні підходи щодо їх розуміння та осмислення причин виникнення, що в свою чергу, сприяло започаткуванню різних жіночих громад та рухів. Теоретико-методологічні дослідження гендерних проблем започатковували нові ідеї щодо походження людини і світу. Але найважливішим є те, що із ідеології жіночого визволення фемінізм поступово перетворювався в альтернативну теорію культури, яка активно почала проникати у різні галузі науки. Особливо бурхливо відбувається процес інтеграції феміністських ідей в соціальні і гуманітарні науки, яскравим виявом якого є становлення та розвиток гендерних досліджень у сучасній психології та педагогіці.

Література

1. Воронина О.А. Женщина в мужском обществе // Социологические исследования. – 1988. – №2. – С.104-110.
2. Кравець В.П. Історія гендерної педагогіки. – Тернопіль: Джура, 2005. – 440 с.
3. Руссо Ж.Ж. Эмил или О воспитании // Коменский Я.А., Люк Дж., Руссо Ж.Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1987. – 450 с.
4. Феминизм: перспективы социального знания. – М., 1992. – 315 с.

Резюме: *Анализується вклад відомих філософів, істориків, педагогів в визначенні ідей гендерного рівності, гендерних стереотипів, гендерного виховання та освіти.*

Ключевые слова: *андрогени, дослідження, гендерне виховання, рівноправ'я полов, філософський трактат, шлюбні стосунки, інститут сім'ї, народонаселення.*

Resume: *Contribution of outstanding and creative philosophizes, scientists and educators into the conceptual grounds and determination concerning gender equality, gender stereotypes, gender education idea is analyzed.*

Key words: *androgens, investigation, gender education, sexual equality, philosophical tractate, marriage partnership, Family Institution, population*

УДК 159.964.21-057.87

В.В. Вербець, Н-М.П. Фарина

ПРОБЛЕМИ ЕСКАЛАЦІЇ ТА РЕГУЛЯЦІЇ КОНФЛІКТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Резюме. В науковій статті аналізуються умови та чинники виникнення та нагромадження соціально-психологічного напруження в молодіжному середовищі. Автор статті систематизує соціальні умови конфліктної ситуації та пропонує шляхи виходу з кризової ситуації.

Перехід держави від тоталітарного стану до демократичного супроводжується глибокими суперечностями, які пов'язані зі зміною ціннісних орієнтацій, нормативних уявлень та стереотипів суспільно-політичного й морально-етичного характеру в різних соціальних спільнотах. Тим часом в українському суспільстві відбуваються соціальні переміщення спільнот та флуктуації індивідів, змінюються образи, ідеї, поглиблюється соціальна мобільність особистості. Водночас особливість ситуації в Україні полягає в тому, що не лише індивіди рухаються між соціальними позиціями, але й самі позиції прийшли в рух відносно одна одної і, на жаль, не можуть створити нових, стабільних конфігурацій [1]. Більш того, "самі позиції зірвалися із зазначених їм місць, залишаючи на периферії явні і неявні конвенції, традиції, стійкі очікування та звички [2]. Тим часом попередні уявлення, які адекватно визначали реальність та надавали їм ознаки подібності, втратили релевантність і притаманну їй соціальну необхідність. У суспільстві набирають оберті процеси демонтажу системи матеріальних та символічних винагород для індивіда, внаслідок відбувається зміна векторів вертикальної й горизонтальної мобільності, і як результат – відчуження суспільства від особистості та її соціальна руйнація, що потребує глибокого наукового аналізу.

Тому актуальне питання сьогодення – вивчення умов щодо зняття надмірного соціально-психологічного напруження та поповнення ціннісно-емоційного поля молоді. Водночас вивільнення особистості від нервової напруги – досить складне питання. Мета статті – аналіз важливості соціально-емоційної регуляції життєдіяльності молоді. Це повинно відбуватися з урахуванням просторово-часових закономірностей у формуванні нових уявлень про структуру, зміст і спрямованість життєдіяльності особистості.

Подібна амбівалентна ситуація має характер подвійного змісту. З одного боку, представники старшого покоління "зберігають" віртуальні соціальні статуси, які вони обіймали раніше, і не мають бажання змінити їх на нові, більш мобільні або прагматичні. Відбувається, так би мовити, міфологізація та "консервація" попередніх досягнень і "переваг" минулого суспільно-політичного порядку, які репрезентуються серед молоді.

З іншого боку, намагання старшим поколінням перенести в новий соціальний час та простір, як приклад для молоді, раніше здобутий соціальний та економічний статус і виконання на його основі звичних ролей також провокують ситуацію "ностальгії" за минулим, що набуває маргінального звучання й ускладнює адаптацію до нових реалій життя, а також створюється соціально-психологічна напруженість у суспільстві. Варто зазначити,

що досвід життєдіяльності старшого покоління та труднощі адаптації до нових реалій суспільного розвитку також продукують конфліктні ситуації серед різних соціальних груп суспільства, що репрезентується неоднозначно. Зокрема в науковій думці набувають поширення погляди на конфлікт як незмінний і всезагальний стан суспільства, соціальних спільнот та груп. Так, на думку політолога Мирослава Малецького, “дотепер не вдалося знайти радикальної формули, яка запевнила б задовільну розв’язку конфліктів і проблем людського співжиття” [3]. Зазначимо, що у переході суспільства від тоталітарного устрою до демократичного існує конфліктна ситуація, коли політика свободи, на думку політолога Р.Дарендорфа, репрезентується в конфлікті [4]. Водночас психолог Карен Хорні вважає, що одним із рушійних чинників конфлікту є одвічне протистояння індивіда й суспільства, яке відображається в контексті стану страху та намагання особистості його позбутися.

На думку цього вченого, особистість розпочинає використовувати захисні механізми погамування страху, які спричинюють чотири “великі неврози” нашого часу: невроз прив’язаності – пошуки любові за будь-яку ціну; невроз влади – гонитва за владою, престижем і володінням; невроз покірливості (конформізм); невроізоляцію, тобто втечу від суспільства. Проте ці спроби розв’язання проблеми конфлікту, як вважає К.Хорні, лише поглиблюють конфлікт між особистістю та суспільством [5].

У цілому конфліктологічна парадигма репрезентує універсальну характеристику світу, його рушійних сил, джерел розвитку та причин руйнації. З іншого боку, феномен конфлікту, на думку українського соціолога Ірини Бекешкіної, супроводжує протилежна світоглядна парадигма – гармонії, рівноваги, відсутності конфліктів [6]. Необхідно зазначити, що конфлікт і рівновага – дві взаємододаткові характеристики суспільного розвитку та основних соціальних структур. І.Бекешкіна вважає, що конфлікт виникає на підґрунті не лише дефіциту ресурсів – матеріальних чи духовних благ, території, прав, престижу, але й як наслідок утискування (або неадекватного задоволення) всієї сукупності людських потреб, які репрезентують особистість як суб’єкта соціального прогресу [7].

Зазначимо, що витoki соціальних конфліктів згідно з конфліктологічною парадигмою вкорінені у диспозиції нерівності відносин власності, влади й статусу, що викликає на певному етапі усвідомлення тією чи іншою соціальною групою несправедливості конкретного способу розподілу матеріальних та духовних ресурсів суспільства.

Як слушно зауважив В.О.Ядов, “у всіх конфліктах ідеться про дві речі або навіть одну: про ресурси та контроль над ними. Влада з цієї точки зору – це варіант контролю над ресурсами, а власність – і є сам ресурс” [8]. Так, молоді покоління порівняно з людьми старшого віку мають значно вищий рівень адаптованості до нових суспільно-економічних та соціокультурних умов. Представники молодіжної когорти проявляють досить потужну спрямованість на раціональне й практичне вирішення власних проблем, акцентуючи увагу на прагматичному підході в навчанні, пізнанні та спілкуванні. Нині помітна тенденція зростаючої відчуженості молоді від політичного життя, зниження її цікавості до політичної діяльності на відміну від високої адаптованості до нових економічних реалій сьогодення. На думку М.Слюсаревського, такі явища порушують суспільну рівновагу. Галузь політики за таких умов неминуче набуває характеру “старшої”, а сфера економіки – дедалі “молодшої”. Відтак українське суспільство може опинитися перед загрозою “перманентного багатоступеневого конфлікту поколінь, який може мати непередбачувані, з погляду національної безпеки держави, наслідки” [9]. Водночас наявність високого конфліктного потенціалу серед молоді ще не може свідчити про переростання конфлікту із стадії протистояння у реальну протидію сторін. На нашу думку, потенціал соціального конфлікту між представниками різних поколінь є природною та необхідною формою розвитку спільнот і трансформації ціннісних орієнтацій та настанов молоді, а також специфічною рушійною силою суспільних перетворень. Варто зазначити, що студентська молодь має значні відмінності в царині ціннісних орієнтацій, соціальних настанов, адже вона перебуває під впливом рушійних соціальних умов і чинників, які мають досить складний та амбівалентний характер.

Так, нові суспільні стандарти поведінки, бажання здобути більш високий економічний та соціальний статус формують мотивацію серед молоді якомога повніше і швидше задовольнити запити, потреби й інтереси. Існуючі соціокультурні архетипи у свідомості батьків, що були залучені дітьми в процесі сімейного виховання, мають потужний вплив на формування морально-етичного ядра ціннісних орієнтацій. Відомий феномен “мати” та “володіти” також зумовлює неоднозначні явища в молодіжному середовищі [10].

Можна констатувати, що сучасна молодь прагне до повноцінної самореалізації на підґрунті отриманих уявлень, сформованих орієнтацій та морально-етичних цінностей. Репрезентація цінностей інших культур у засобах масової комунікації та їх залучення у життєдіяльність молоді також формують відповідний стиль суджень і мотивації поведінки. Відтак існує реальна загроза виникнення всезагальної маргінальності суспільної свідомості не лише серед старшого покоління, яка має сталий досвід сприйняття соціально визнаних цінностей, але й серед молоді, яка, навпаки, не завжди адекватно сприймає цінності попередніх епох та інших світових культур. Виникнення досить конфліктної ситуації маргінального характеру базується також на відомій тріаді системи цінностей “минулого-сьогодення-майбутнього”. Правомірно розглядати таку ситуацію в конкретному соціальному часі та просторі. Адже вплив історичних, етнічних та соціокультурних чинників досить потужно відображається на процесі формування таких цінностей, які здобули художню вартість у життєдіяльності не одного покоління. Тому репрезентація створених попередніми поколіннями духовних та матеріальних цінностей серед молоді повинна базуватися на врахуванні реалій сьогодення та науково обґрунтованій художньо-творчій політиці національного спрямування. В іншому разі нехтування запитами, потребами й інтересами молодіжної

спільноти також може провокувати відхід особистості від активного соціально-художнього спілкування та її ізоляції у віртуальному світі хибних особистісних цінностей.

Разом з тим відчуження молоді від загальнолюдських цінностей не потрібно розглядати як трагедію або девіацію. Адже з часом відбувається еволюція художньо-творчих поглядів, поглиблюється соціалізація та ідентифікація молодіжної свідомості із цінностями суспільства, а також здійснюється переорієнтація її діяльності з байдужого ставлення до загальноновизнаних цінностей до їх активного визнання й адекватного сприйняття. Суперечності між процесом виробництва цінностей, продукування соціальних норм та їх залученням у якості механізмів творчої адаптації до нових соціальних вимог вирішується за допомогою здатності молоді до їх зміни, трансформації або ідентифікації відповідно до рівня власної культури та життєвих планів особистості. Зазначимо про те, що важливою умовою адаптації молоді до нових реалій життя, які динамічно видозмінюються або руйнуються, є механізми інтеріоризації, коли шляхом перетворення існуючих соціальних норм у внутрішні переконання особистості здійснюється їх реалізація в повсякденній поведінці. Адже молодь, зберігаючи власні настанови та ціннісні орієнтації, на думку Г. Ващенко, “шанує свою людську гідність і свідомо зберігає свою свободу. Але разом з тим вона усвідомлює велику вагу суспільства і цінує те, що створене ним у минулих віках, і що твориться в сучасному” [11]. Нагадаємо, що за умови творчої адаптації молоді до суспільного життя її соціально-професійний та інтелектуальний потенціал може бути максимально реалізованим. У попередню епоху основний акцент був поставлений на підготовку конформістів, які мали бути добре підготовленими до виконання завдань і досягати цілі всіма можливими засобами, ігноруючи творче ставлення до справи. Адже, на думку М.Бердяєва, “пафос соціальної рівності завжди пригнічував у нас пафос свободи особистості” [12].

Нині в межах реалізації новітньої виховної моделі можливе не лише формування духовно-творчої особистості, але й створення умов для її повноцінної самореалізації, самоактуалізації та підвищення соціальної активності [13].

Зауважимо, що процеси самоздійснення особистості базуються не лише на цінностях сьогодення, але й на уявленнях, орієнтаціях і зразках соціокультурного досвіду старших поколінь та традиційних виховних парадигм минулого. Щоб визначити пріоритети реалізації особистості, варто проаналізувати процеси, які лежать у площині різних часових компонентів розвитку молоді. Адже для чіткого уявлення про “завтрашній день історії, необхідно знати сьогодення, вчорашній і безпосередні попередні дні у всій їх конкретності”, – стверджував Є. Тарле [14]. У такому випадку виникає необхідність розширення хронологічних рамок дослідження процесу життєдіяльності молоді як динамічної ресурсної когорти суспільства. Важливо зазначити, що існування певних закономірностей можна зафіксувати лише в широких хронологічних межах.

У контексті дослідження варто нагадати про зростаючу роль духовної культури як специфічного феномена у регуляції соціально-психологічного напруження молоді. Домінування постійних контактів юного покоління із системою масової комунікації надзвичайно збіднює її емоційний фон життєдіяльності, тому вимагає нових умов. З іншого боку, комерціалізація установ дозволяє певною мірою уніфікує форми й способи регуляції емоційного стану молоді, що спричиняє необхідність пошуку інших засобів ліквідації емоційного дефіциту. Таким засобом може бути театр як потужний соціальний інститут виховання. Як стверджує З. Ашкіназі, “споживач нового театру приносить із собою в аудиторію театру надзвичайно динамічний темп міської культури... його організм вимагає гострої й емоційної інформації, адже його психіка реагує лише на різкі сприйняття, на блискучі й контрастні враження [15].

Сьогодення, як відомо, вимагає інших, більш емоційних та яскравих способів залучення молоді до духовно-творчих процесів та унеможливлення стресових ситуацій і заповнення вільного часу інтегрованими видами дозвілля. Так, зменшення інтересу молоді до спортивних змагань та інших масових видів дозвілля трансформує потребу до камерних, певною мірою “елітних” способів соціокультурної діяльності – відвідування нічних клубів, кафе тощо. Але такі „елітні” види дозвілля не завжди доступні для молоді. З іншого боку, процеси урбанізації, які мають характеристики великого скупчення мас людей, також зумовлюють потребу зменшення анонімності окремих індивідів та необхідність регуляції їхньої соціальної взаємодії у колективному емоційному житті. Варто зауважити, що потреба у колективній емоційній взаємодії буде збільшуватися тому, що в сьогоденні переважають індивідуалізовані способи проведення вільного часу, у якому зменшується емоційна насиченість міжособових контактів і збіднюється колорит колективної співтворчості, радості та багатства людського спілкування [16]. Ритм життя молоді надзвичайно динамічний, він детермінує особливе взаємопроникнення часу й простору в умовах міської культури. Розглядаючи особливості комунікативної ситуації як локального знакового поля, у якому відбувається інформаційна взаємодія, можна окреслити її набором просторових та часових констант. Такі константи, на думку А.Брудного, здобувають характер “хронотопів” [17].

Залежно від виду “хронотопу” виникають інформаційні контакти й міжособові стосунки. Водночас “хронотоп” того чи іншого населеного пункту детермінує особливості емоційного життя громадян та засоби регуляції життєдіяльності. Зауважимо, що кожна місцевість має власний специфічний темпоритм соціальної та інформаційної взаємодії, динаміка якої залежить від існуючих традицій, соціально-психологічного стану спільноти і рівня функціонування інфраструктури соціальних інститутів виховання.

Разом з тим збільшення ресурсів засобів масової комунікації детермінує динаміку тиражування емоційного життя молоді в просторі та часі. Відбувається посилення сугестії в молодіжному середовищі, що дозволяє підтримувати почуття спільноти та регуляції індивідуальної поведінки, унеможливує ізолюваність і відчуженість від інших спільнот у межах міста, конкретного часу й простору.

З іншого боку, масове тиражування емоційного життя засобами масової комунікації призводить до його резонансного сприйняття особистістю та ескалації напруження в молодіжному середовищі. Таке емоційне напруження спричиняє необхідність пошуків умов та способів його зняття, регуляції й контрсугестії [18]. Водночас велика емоційна збудливість молоді викликає необхідність наявності дедалі сильніших вражень, розпочинаючи від споглядання еротичних сцен, сюжетів про життєві драми, жахи, кримінальний світ. Пошуки умов та чинників, які дозволяють особистості отримати задоволення, можуть перетворитися на стиль життя й спосіб проведення дозвілля.

У такому контексті виникає потреба дослідження потенціалу соціальних інститутів, діяльність яких спрямована на досягнення високого рівня насиченості емоційними зразками діяльності для конкретного індивіда шляхом переорієнтації просторово-часових параметрів духовної культури [19]. Нейтралізація такого емоційного перенасичення може породжувати амбівалентні почуття та настрої в молодіжному середовищі. Так, домінування в тиражованій засобами масової комунікації емоційно збудливої інформації – сцен жахів, насильств і сюжетів кримінальної хроніки – зумовлює відомий ефект сугестії та провокує залучення у власний досвід прикладів девіантної поведінки й руйнації соціального самопочуття [20]. Водночас емоційне перенасичення може провокувати настрої байдужості, апатії й аномії у процесах пізнання, спілкування та духовно-творчої діяльності молоді.

Отже, виникає необхідність у глибокому науковому аналізі процесів функціонування молоді в соціальному просторі та часі, вивчення можливостей регуляції її духовно-творчої діяльності й залучення до діяльності соціальних інститутів виховання.

Література

1. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Макаев С.А., Прибыткова И.М., Симончук Е.В. и др. – К.: Ин-тут социологии НАНУ, 1999. – С. 3.
2. Там само. – С. 4.
3. Малецький М. Пріоритети. – К.: Вид-во “Рада”, 1996. – С. 228. 4. Dahrendorf R. The modern social conflict: an essay on the politics of liberty. – L., 1968. – P.X1A; Coser L. Continuities in the study of social conflict. – N.Y., 1967. P.147.
5. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. – СПб.: Питер, 2002. – 224 с.
6. Бекешкіна І.Е. Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні. – К.: Абрис, 1994. – С. 6.
7. Там само. – С. 20.
8. Социальные конфликты: Экспертиза, прогнозирование, технология, разрешение. – Вып. 1. – С. 15
9. Слюсаревський М.М. Стан масової свідомості в Україні і проблема політичного виховання підростаючих поколінь // Політико-психологічні та соціально-педагогічні проблеми освіти і виховання. – К.: Ін-тут педагогіки АПН України, 1997. – С. 15.
10. Фромм Е. Иметь или быть. – М.: Наука, 1994. – С. 79-87.
11. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. – Ч.1. – Лондон, 1952. – С. 211.
12. Бердяев Н. Судьба России. – М., 1990. – С. 196.
13. Вербець В.В. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді. – Рівне: РДГУ, 2005. – 283 с.
14. Тарле Е. К вопросу о границах исторического предвидения // Русское богатство. – 1902. – № 5. – С. 46.
15. Хренов Н.А. Социально-психологические аспекты взаимодействия искусства и публики. – М.: Наука, 1984. – С. 199-200.
16. Иконникова С.Н. Диалог о культуре. – Л.: Лениздат, 1987. – 203 с.; Каган М.А. Мир общения: проблемы межсубъектных отношений. – М.: Политиздат, 1988. – 315 с.
17. Брудный А. К теории коммуникативного воздействия // Теоретические и методологические проблемы социальной психологии. – М., 1977. – С. 47.
18. Поршнев Б. Контрсугестия и история // История и психология. – М., 1971.
19. Юнг К.Г. Аналитическая философия. – СПб., 1994. – С. 55.
20. Донченко О Психосоціальний невроз „пуер етернус” // Соціальна психологія. – 2006. – № 5 (19). – С. 22.

Резюме. В научной статье анализируются условия и факторы возникновения и эскалации социально-психологического напряжения в молодежной среде. Автор статьи систематизирует социальные условия конфликтной ситуации и предлагает пути ее преодоления.

Summary. In the article it is analyzed the conditions and the factors of an origin and escalation of the social-psychological effort in the youth environment. The author of the article systematizes the social conditions of a conflict situation and proposes the ways of its overcoming.

ЗМІСТ

Секція 1**ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК ДУХОВНА ПАРАДИГМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВНЗ УКРАЇНИ**

<i>Похресник А.К.</i> До проблеми визначеності цілей і педагогіки сектору ВНЗ I-II рівнів акредитації	4
<i>Поляк О.В.</i> „Трава і асфальт” або еволюція соціологічної думки на теренах Радянського Союзу	7
<i>Пешко С.Є.</i> Вирішення екологічних проблем: аксіологічний аспект	10
<i>Невмержицька О.О.</i> Тенденції модернізації системи вищої освіти в умовах демократичної трансформації українського суспільства	14
<i>Луговська О.В.</i> Вплив цінностей громадянського суспільства на формування особистості.....	17
<i>Лесик Г.В.</i> Етнокоріння як передумова гуманізації освіти XXI століття.....	20
<i>Кулик О.М.</i> Освітньо-філософські ідеї українських громадських діячів та просвітянців кінця XIX – початку XX ст.	22
<i>Львіна В.Ю.</i> Реформи освіти в Україні - філософські аспекти й досвід розвитку бізнес-освіти в Сполучених Штатах Америки	26
<i>Временко М.В.</i> Історико-філософські засади гендерного виховання	28
<i>Вербець В.В., Фарина Н.П.</i> Проблеми ескалації та регуляції конфліктного потенціалу студентської молоді	31

Секція 2**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

<i>Яцук І.П.</i> Проектування виховної системи вищого навчального педагогічного закладу: сутність, структура, основи функціонування	35
<i>Хільковець В.У.</i> Наука в практиці роботи школи	38
<i>Федорова Н.В.</i> Особливості використання гумору в педагогічному процесі університету	40
<i>Тарутіна З.С.</i> Труднощі формування визначальних рис моделі „Ідеального випускника” ВНЗ XXI століття	44
<i>Снічук О.А.</i> Роль творчого компоненту у процесі вивчення іноземної мови студентами вищих навчальних закладів	47
<i>Сорока Л.П.</i> Актуальність педагогічних поглядів Івана Франка в контексті модернізації національної системи вищої освіти	49
<i>Смірнова Г.В.</i> Науково-організаційні основи методичної роботи у ВНЗ України.....	51
<i>Севастьянов В.В.</i> Проблеми інтеграції фундаментальної і професійної підготовки у вищій школі	56
<i>Приходько Ю.І.</i> Особистісно-орієнтована самостійна робота як засіб управління самоосвітою	58
<i>Перець О.</i> Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у процесі викладання дисципліни „Вища освіта України та Болонський процес”.....	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферний підхід до формування цивілізаційної компетенції студентів вищого навчального закладу.....	65
<i>Мединська Н.М.</i> Текстоцентричний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника	67
<i>Мороз Л.В., Борицький В.І.</i> Психолінгвістичні механізми письма при вивченні іноземної мови студентами ВНЗ	70
<i>Кравченко І.М.</i> Курс „Педагогіка” в учительських інститутах України (поч. XX ст.)	73
<i>Карачун В.</i> Словники для вищої школи	77
<i>Ковальчук Л.</i> Система формування професійно-пізнавальних інтересів у майбутніх учителів початкової школи	81
<i>Заболотська О.О.</i> Формування педагогічної культури та творчості майбутніх вчителів іноземних мов	83
<i>Герасименко Т.</i> Інноваційні аспекти дошлюбної підготовки студентської молоді.....	88
<i>Биденко Л.В.</i> Мовленнєва компетенція студента-нефілолога: причини низького рівня її сформованості.....	92
<i>Безкоровайна О.В.</i> Виховання особистісного самоствердження в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.....	96
<i>Бандура Р.Р.</i> Роль вузівського спецкурсу „Новітні технології навчання” у підготовці майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в загальноосвітній школі	98

Секція 3**ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ****(Проектування інноваційних технологій навчання і виховання)**

<i>Яковенко-Глушенкова С.В.</i> Підготовка вчителів до формування моральної норми як базового елемента навичок культури поведінки учнів	100
<i>Филипчук М.С.</i> Становлення та розвиток методики роботи з естрадними оркестрами.....	102
<i>Савінова Н.С.</i> Технологічний підхід у підготовці майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання учнівської молоді.....	106

<i>Орленко Н.</i> Дидактичні умови формування загальної фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців	108
<i>Мусяця Л.Л.</i> Творча робота над задачами	113
<i>Литвиненко С.А.</i> Вивчення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті реалізації принципів Болонського процесу	115
<i>Козлакова Г.О., Слободянюк А.А.</i> Стратегічні напрями розвитку психолого-педагогічної освіти у технічних університетах	118
<i>Кизима Р.А.</i> Кредитно-модульна система організації навчального процесу як необхідна умова мобільності та конкурентоспроможності випускників вищої школи	121
<i>Зубрицька О.М.</i> Об'єктивні і суб'єктивні показники якості середньої і вищої освіти: зарубіжний досвід	124
<i>Ісаєнко С.А.</i> Формування професійної культури студента як актуальна проблема сучасної педагогічної науки	127
<i>Зінченко Т.В.</i> Інновації у системі освіти Австрії як приклад європейських підходів до забезпечення якості освіти	132
<i>Добрідень А.В.</i> Проблема формування навичок самоосвітньої діяльності у практичній роботі школи	135
<i>Веремчук А.</i> Інноваційні технології реалізації навчального процесу у ВНЗ	139
<i>Васильєв О.М.</i> Актуальні питання розвитку військової освіти в контексті Болонського процесу	143
<i>Бондар І.</i> Інноваційні технології у підготовці майбутніх вчителів історії до формування креативності старшокласників	147
<i>Бужикова Р.І.</i> Поняття “педагогічна технологія” в педагогічній науці та практиці	150
<i>Бойко Г.М., Калайда І.С.</i> Врахування відхилень рухового розвитку в процесі початкового навчання технічних прийомів у настільному тенісі	153
<i>Бобренко Р.</i> Освітні засоби використання образотворчих мистецтв у забезпеченні культурознавчої компетентності майбутнього редактора широкого профілю	156
<i>Грицай Н.Б.</i> Ефективність технології підготовки майбутніх учителів до проведення позакласної роботи з біології	159
<i>Мищенко О.</i> Формування громадянської відповідальності у старшокласників на основі завдань сучасного навчання	162

Секція 4

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

<i>Бужиков Р.П.</i> Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови майбутніх економістів	167
<i>Білоусова Л.І., Колгатін О.Г., Колгатіна Л.С.</i> Інформаційні технології статистичної обробки даних у педагогічному університеті	169
<i>Бородкіна І.Л.</i> Використання тестових опитувань при навчанні комп'ютерним технологіям студентів непрофільних спеціальностей	174
<i>Григорчук Т.В.</i> Ризики в забезпеченні якості дистанційного навчання та способи їх усунення	176
<i>Григорчук І.С.</i> Комп'ютерні інноваційні технології як засіб активізації процесу формування життєвих перспектив педагога-музиканта	182
<i>Бульвінська О.І.</i> Вплив інформаційного суспільства на цивілізаційне самовизначення студентської молоді	185
<i>Максимчук Б.А.</i> Підготовка до організації спортивно-масової роботи майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема	187
<i>Лещенко Г.П.</i> Інтерактивні технології навчання української мови як засіб формування комунікативної компетенції	190
<i>Коваленко О.</i> Креативні технології у процесі формування культури професійного спілкування майбутніх авіадиспетчерів	193
<i>Ярошенко А.О.</i> Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес у вищих навчальних закладах	196
<i>Носач І.В.</i> Методичні підходи до впровадження інтегративних фахових дисциплін в систему „коледж – ВНЗ”	199
<i>Парховнюк Г.</i> Підготовка майбутнього вчителя інформатики до використання інформаційно-комп'ютерних технологій у профорієнтаційній діяльності із старшокласниками	204
<i>Відомості про авторів</i>	208

Наукове видання

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2 (додаток 1)

Тематичний випуск **Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології** **Том 2**

Редакційна колегія випуску:

Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постолювський Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф., Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Маноха І.П., Невмержицький О.А., Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Т.І., Малофійк І.В., Уваркіна О.В., Дем'яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В., Бобров В.Я., Дем'янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

Комп'ютерна верстка: Кравчук В.Ю.

Комп'ютерний макет: Кравчук В.Ю.

Підписано до друку 21.05.2007 р. Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк ізографічний. Ум. друк арк. 25,95. Замовлення № 28/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України.
Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел.26-48-83

В – 55 Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.2. – Рівне: РДГУ, 2007. – 211 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно-зорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.